

עלון מספר-43
פרשת שלח לך
תשע"ג

חכמת שלמה

תורות וסיפורים של ר' שלמה קרליבך

"אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ"

ידידים חביבים, כולכם יודעים קדושתה של ארץ ישראל. ובנוסף את כל הצרות שעברו ישראל עד ביאת המשיח.

אמרו המרגלים "למה צריכים אנו כל זה", אנחנו נשארים במדבר. רק, שהם לא הבינו, שכל נהרות הדם, היו רק בגללם, מפני שדברו לא טוב על הארץ הקדושה, ולא הבינו שאם היה חוזרים לומר טוב עליה, הין מתהפכים כל הנהרות למים של ששון ושמחה.

כן, לפעמים מסתכלים אנו על זולתנו ורואים חסרונות, ושוכחים, שמה שטמון אצלנו רואים אנו אצל זולתנו. בזכות שנראה יותר מעלות חברנו ונהיה טובים יותר נתקן כל עניין המרגלים, ונזכה בעז"ה ל"ועינינו תראינה מלכותך" בביאת גואל צדק במהרה בימנו.

אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ – ירידה לצורך עלייה

הנה משה רבינו ראה בנביאה כי יכול לצאת דברים קשים בשליחות זו, אם יבואו ולא ידברו טוב על ארץ ישראל, לכן הקדים בדברים אלו לחזק לב בני ישראל שלא יפלו בדעתם בכל מצב, ולהמשיך לעבוד את השי"ת בשמחה בכל עת, כי אנו למדים מפרי הארץ שגדל מתוך זרעים שנותנים באדמה, ואינו יוצא לפרי עד שנרקב ונעשה כאין ממש, נמצא כי בשעת שהאדם במצב זה ידע כי עוד מעט יצא לאור גדול ויוציא פירות לתפארה, ולכן כל היסורים שעברו בסדר במדבר הכל ממש לזכות שיכניסו לארץ ישראל הנקנית ביסורים, ומיד שיתבונן האדם בזה יתמלא בשמחה ויראה שאין שום צער כלל, זה "אם אין" במצב של יאוש גמור של 'אין', "והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" תלמדו מהזרעים שכל מה שהשי"ת עושה הוא אך טוב.

על ארץ ישראל נאמר: "כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר..." (דברים ח', ז') ובני ישראל, מקושרים לארץ ישראל, שהיא טובה והיא משרש נשמתנו, ולכן יכולים הם להיות בא"י הקדושה והטובה ולראות שזה הגילוי הכי גדול אחרת, לא היו יכולים להיות שם.

המרגלים סיפרו רע על הארץ ולכן העם בכו – "ויכפו העם, בלילה ההוא". הבכי בא מכותה של לאה אמנו שהבכי שלה נחקק בעם ישראל לדורות כדכתיב "ועיני לאה רכות". בכייתה הייתה כדי שלא נראה שום רע אחד על השני ולא על שום דבר שהשי"ת אומר שטוב הוא. כשאמר משה רבנו "שמעו נא המורים" נגזרה הגזירה שלא יוכל להיכנס לארץ ישראל. וזאת משום שאם רואים דבר לא טוב על ארץ ישראל לא יכולים להיכנס אליה. בגלל שהמרגלים דברו כך על הארץ הטובה, נענשו בחומרה ולא נכנסו לארץ בעקבות מעשה משה רבנו במי מרה.

כדי לראות את ארץ ישראל בעומק העמקות, צריכים גם לראות את כל העולם בעומק. בני ישראל רוצים דבר כל כך משובח, דבר טוב בשלימות, לא עניין של רע וטוב רק שואפים להיות מקושרים לעניין שכולו טוב ממש. רואים אנו היום תשוקה גדולה לזה.

באמת מפליא איך המרגלים דברו על ארץ הקודש, שחבבה הקב"ה ונתנה לאברהם אבינו, רק הם ראו בנביעה, נהרות של דם יוצאים ממש ושוטפים את העולם.

הם ראו שני חורבנות בית המקדש, גלות של ספרד, וראו את ששת המיליונים שעלו למרום על קידוש שמו יתברך,

'רבותינו הקדושים מלמדים אותנו שהעצוב חשוב כמת. המאבד

עצמו לדעת עושה זאת רק פעם אחת, אבל אדם עצוב מתאבד

הרבה פעמים. הוא מתאבד בכל רגע ממש'

סיפור נשמה

שסיפר ר' שלמה קרליבך

את הסיפור הזה שמעית עוד כילד בגרמניה. במחציתה השנייה של המאה התשע עשרה קמה בקרב היהודים בהונגריה תנועה רפורמית חזקה ולוחמנית.

הם קראו לעצמם 'ניואולוגים', כלומר מחדשים. היום קוראים להם רפורמים. זה היה בימי שלטונו הארוך של קייזר פרנץ-יוזף. אתם יודעים שפרנץ-יוזף מלך קרוב לשבעים שנה על הקיסרות האוסטרו-הונגרית, עד מותו ב1916.

הוא היה שליט נאור ואהוד, והעניק שוויון זכויות מלא ליהודים. משהחלו 'לצאת מהגטו', חשבו יהודים רבים שבשביל להשתלב בחברה הלא יהודית, הם חייבים להידמות לגויים. מלחמה גדולה התלקחה בין הניאולוגים ובין היהודים שהמשיכו לדבוק בתורה ובמסורת.

הניאולוגים שלחו מכת לקייזר בו הם מסבירים לו מדוע אין לו מה לצפות מהיהודים הדתיים: הם מפגרים, חסרי תרבות, חיים בימי הביניים... לכן לא יכלו להיות מרכיב משמעותי בבסיס של ממלכתו המודרנית והנאורה. הם ביקשו מהקייזר לראות בהם, ביהודים הליברלים והנאורים, את נציגיהם האמתיים של היהודים. 'העתיד בידנו' – כך כתבו – זבסופו של דבר יצטרפו רוב היהודים אלינו. הקייזר לא התפעל מהמכתב. הוא אמר: 'אני לא יהודי. איך אני יכול להחליט מי הם היהודים האמתיים?' והוא ביקש שישלחו לו נציג משני הצדדים.

באותו הזמן, היה מגדולי הדור היה 'כתב סופר' – ר' אברהם שמואל בנימין, בנו של ר' משה סופר, המכונה 'חתם סופר' על שם ספרו. 'חתם סופר' היה אחד מגדולי הדורות האחרונים, נורא ונשגב ממש. כמו אביו, שימש 'כתב סופר' כרבה של העיר פרשבורג, ואף עמד בראש הישיבה הגדולה שם. פרשבורג הוא שמה הגרמני של ברטיסלבה – עיר גדולה בסלוביה, היושבת על גבול אוסטריה והונגריה.

ובכן, היהודים הנאמנים לתורה שלחו לקייזר את 'כתב סופר', ואף ה'ניאולוגים' שלחו 'רב' מטעמם. 'כתב סופר' נראה כפי שנראים רבנים: זקן גדול, פאות, כיפה גדולה על הראש. ה'רב' הרפורמי לעומת זאת היה מגולח למשעי, לבוש בהידור אירופאי ודובר גרמנית רהוטה, וכמובן – ללא כיפה על הראש. הוא היה בטוח שיכבוש את ליבו של פרנץ-יוזף. אך הקייזר התרשם דווקא מאישיותו של ר' אברהם שמואל בנימין – הצניעות, העומק, הדרת פנים... 'לא ידעתי שליהודים יש מלאכים', אמר, להפתעת הכל, בהביטו ב'כתב סופר'.

אחר כך אמר: 'מי מכם רוצה לדבר ראשון?'

אמר 'כתב סופר' לרב הרפורמי: 'דבר אתה קודם'.

פנה הלה לקיסר, והסביר לו שוב כמה היהודים הדתיים הם פרימיטיביים.

בשביל לבסס את טענתו סיפר לו על 'השולחן ערוך': 'האם שמע הוד מלכותו על הספר הזה? הוא רודה ביהודים ומתערב בכל פרט בחיי היום-יום שלהם! הספר הפרימיטיבי הזה אומר להם, למשל איך להתנהג בחדר אמבטיה, איך להתנהג בשירותים, ואפילו איזו נעל לנעול קודם!'

הקייזר, שהקשיב בעניין רב, התפרץ ואמר: 'באמת? יש כזה ספר? כל חיי אני מחפש ספר שמלמד איך לחיות!'

מהרגע הזה התעלם הקייזר מהרב הרפורמי ודיבר רק עם 'כתב סופר'...

'בבקשה ממך', אמר לו, 'ספר לי קצת על הספר הזה שלכם. זה מעניין אותי מאוד'.

שיחה ערה ולבבית התפתחה ביניהם, וכך נהיה 'כתב סופר' ממקורביו של הקייזר, שהיה קורא לו מידי פעם על מנת להיוועץ עמו בענייני ממלכתו.

ואמנם, הקייזר פרנץ-יוזף נודע כאחד השליטים היותר טובים ליהודים שהיו במשך אלפיים שנות גלותנו.

יש אומרים שהמנגינה המסורתית הידוע ל'אדון עולם' הולחנה במקורה לכבוד קייזר פרנץ-יוזף, והיהודים 'הלבישו' עליה את הפיוט העתיק...

תקשובו ידידים: בסופו של דבר, אפשר להיות יהודים נאמנים, דבקים בלב ונפש בתורה ומצוות, ויחד עם זה לדעת מדעים ולהיות בקי במיטב התרבות הכללית.

ואני נזכר דווקא ברבה האחרון של פרשבורג, בשנות השלושים: היה לו חתן שגר בבאדן ליד וינה, שם גרנו גם אנחנו לפני המלחמה, לבדאן עברנו מגרמניה, כשאבי נבחר לרב העיר.

פעם בא הרב מפרשבורג לבאדן לבקר את חתנו, והוא נכנס אלינו להיפגש עם אבי. אני זוכר כמה אבי התפעל ממנו: 'הגרמנית שלכם מושלמת', אמר לאורח. הם דיברו ביניהם בדברי תורה, כמובן, אך שוחחו גם על תרבות וספרות. הרב מפרשבורג היה בקי בכתביהם של גדולי הסופרים והמשוררים בגרמניה: גיטה, שלר...

אמר לו אבי: 'על גדולתכם בתורה שמעתי, אך לא ידעתי שיש לכם יד גם בייפיתו של יפת'.

לתרומות הערות והארות ולקבלת העלון למייל: Zcarlebach@gmail.com, 054-8140220 (נתנאל)

נערך ע"י נתנאל גואלמן, השיחה לקוחה מהאתר של קשר – www.box.com/rashban

הסיפור לקוח מספר 'סיפורי נשמה' חלק ב' בספר יש פירוש עמוק ומתוק על הסיפורים.